

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

КРЕДИТТЕУ ЖӨНІНДЕ БАНКТЕРГЕ
ПІКІРТЕРІМ ЖҮРГІЗУ
2019 ЖЫЛҒЫ 1-ТОҚСАН

Кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізу¹

2019 жылғы 1-тоқсан

Корпоративтік секторға кредит беру

2019 жылғы 1-тоқсанда банктер өздерінің корпоративтік андеррайтингке қойылатын талаптардың жоспарланған жеңілдетуіне қарамастан оларды қатаңдатты. Атап айтқанда, қарыз алушының кепіліне және қаржылық жағдайына қойылатын талаптар (1, 3-суреттер), тәуекелге бағдарланған қадағалау талаптарына сәйкес ішкі саясат пен тәуекелдерді басқару жүйелерінің рөлін арттыру бойынша жалғасып жатқан жұмыстарға сілтемелермен арттырылды.

Бірінші тоқсан кезеңіне тән экономикалық белсенділіктің әлсіздігіне байланысты кәсіпорындар тарапынан кредитке сұраныстың едәуір төмендеуін ірі банктер мен шетелдік қатысуынсыз банктер атап өтті, бұл жүйе бойынша сұраныс индексінің төмендеуіне әкеп соқты (2-сурет).

Кредиттік рейтингтері төмендеген жекелеген банктерде қорландыру құны мен кредиттер бойынша мөлшерлемелер өсті (4-сурет).

Экономиканың басым салаларына кредит беру бағдарламасы аясында банктер келіп түскен бизнес өтінімдерді қарады. Алайда, кредиттеу мақсатында бағдарламаның талаптарын, түпкілікті өндірілетін өнімге және т. б. қанағаттандыратын кредитке қабілетті қарыз алушылардың жетіспеуіне байланысты, тиісінше Бағдарлама шеңберінде қарыздар беру шектеулі болды.

Банктер сұраныстың өсуін (2-сурет) және 2019 жылғы 2-тоқсанға кредиттеу талаптары мен кредиттер бойынша мөлшерлемелердің өзгермейтіндігін күтуде (1, 4-суреттер).

Жеке тұлғаларды кредиттеу

Банктер автокредиттеуден басқа, бөлшек кредиттеудің барлық түрлері бойынша қарыз алушыларға қойылатын талаптарды қатаңдатты.

Ипотекалық кредиттеу нарығындағы елеулі үлеске ие негізгі ойыншылар қарыз алушының төлем қабілеттілігіне қойылатын талаптарды қатаңдатты.

Бұл ретте, банктердің пікірінше, іс жүзінде ипотекаға деген бүкіл сұраныс қарыз алушылардың кірісінің шекті деңгейін төмендетуге мүмкіндік берген 7-20-25 және Баспана-Хит бағдарламаларын қоса алғанда, мемлекеттік субсидиялау бағдарламаларымен қалыптастырады. Сонымен, ипотекалық кредиттеуге келіп түскен өтінім саны бір тоқсанда 9%-ға ұлғайып, 33 мың дананы құрады, және оның 43%-ы Нұр-Сұлтан мен Алматы қалаларынан болды. Сондай-ақ жүйе бойынша өтінімдер мақұлдау коэффициенті 68%-дан

¹ Қазақстан Ұлттық Банкі 2019 жылғы сәуірде кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізді. Талдау қорытындысы екінші деңгейдегі 26 банкті тоқсан сайын зерттеу нәтижелері бойынша дайындалды.

53%-ға дейін төмендеді. Сұхбат барысында банктер тағы бастапқы нарықта сатуға арналған қолжетімді тұрғын үй алаңдарының тапшылығын атап өтті.

Мемлекеттік қолдаудың рөлі ипотекадағыдай басым емес автокредиттеуді қоспағанда тұтынушылық кредиттеу нарығында бәсекелестік кредиттеу талаптарын жеңілдетуге әкеледі. Бұл нарықта таңдаудың мол болуынан мүмкін. Олар кепілсіз қарыздар бойынша қарызды өтеудің ең жоғары мерзімін ұзарту, ал қамтамасыз етілген қарыздар бойынша комиссияны жеңілдету бөлігінде болды.

Бұл өзгерістер есепті кезеңде өсуді көрсеткен сұраныста оң көрініс тапты. Қамтамасыз етуі бар тұтынушылық қарыз алуға келіп түскен өтінім саны 14 мың данаға дейін 12%-ға өсті, ал кепілсіз қарыздар 4 млн дана деңгейінде қалып отыр.

Банктер 4%-бен автокредиттеу бағдарламасы бойынша Қазақстан Даму Банкі қосымша транш бөлінуіне байланысты автокредиттеуге сұраныстың өскенін атап өтті, бұл бір тоқсанда өтінім санының 223 мыңға дейін 6%-ға артқанын көрсетіп отыр.

Банктер келесі тоқсанда қарыздарға деген сұраныстың одан әрі өсуін және кепілсіз кредиттеу талаптарының аздап жеңілдеуін күтуде. (5, 6-суреттер).

Зерттеу жөніндегі жалпы ақпарат

Кредиттеу жөніндегі пікіртерімді банктерге Ұлттық Банк кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныстарға өзгерістерді бағалау мақсатында тоқсан сайынғы негізде жүргізеді. Пікіртерім банктің жалпы кредиттік саясатын қалыптастыруға және тәуекелдерді басқаруға жауапты банктің басшыларына жіберілді. Зерттеу барысында жекелеген банктердің өкілдерімен сауалнама және кейіннен сұхбат алу арқылы барлық банктерге пікіртерім жүргізіледі.

Көптеген сұрақтарға жауаптардың нұсқалары төменде келтірілгендердің біреуін таңдауды пайымдайды:

-1 = айтарлықтай азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

-0,5 = шамалы азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

0 = бұрынғы деңгейде қалады (қалды)

0,5 = шамалы ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

1 = айтарлықтай ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

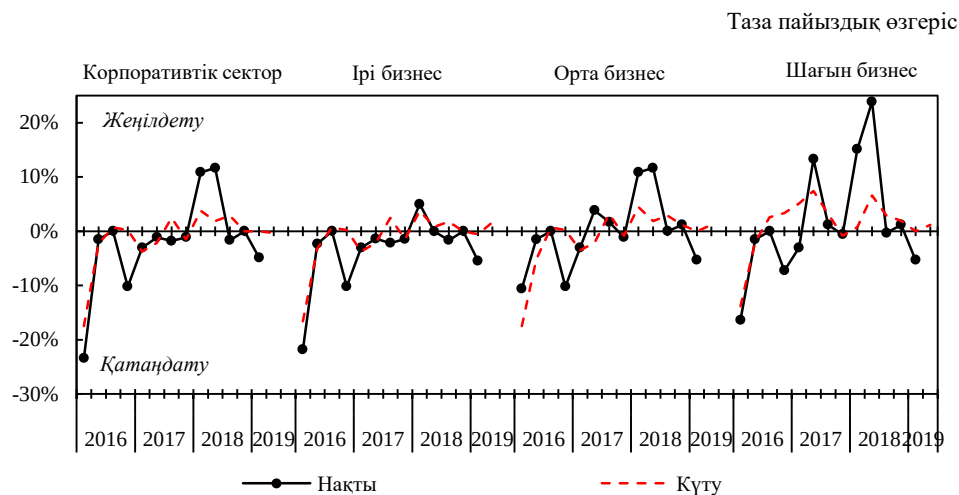
2018 жылғы 1-тоқсанға дейін зерттеу нәтижелері таза пайыздық өзгерісті (ТПӨ) – өлшемдердің ұлғайғанын (жеңілдегенін) белгілеген респонденттер үлесі мен оның азайғанын (қатаңдағанын) белгілеген респонденттердің үлесі арасындағы айырманы есептеу арқылы қарапайым орташа ретінде жинақталды.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап зерттеу нәтижелері кредиттеу нарығының тиісті сегментіндегі банктердің үлесін ескере отырып ТПӨ-ге жинақталады. Аталған индикатордың мәні егер банктер «айтарлықтай азайды/қатаңдады» жауабын таңдаса -100%-дан бастап, егер банктер «шамалы айтарлықтай ұлғайды/жеңілдеді» жауабын таңдаса 100%-ға дейін құбылуы мүмкін.

Аталған ТПӨ индикаторының оң мәні өлшемдердің өсу (жеңілдеу) қарқыны туралы, теріс мәні – төмендегені (қатаңдағаны) туралы куәландырады. Бұл ретте, таза пайыздық өзгерістің мәні өлшемдегі өзгерістің шамасын көрсетпейді, тек өзгерістің өзін ғана көрсетеді.

Сонымен қатар 2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап келіп түскен және мақұлданған кредиттік өтінімдер жөніндегі сұрақтар қосылды (№21, 22, 23 сұрақтар). Келіп түскен өтінімдердің жалпы саны кредиттік шешім (мақұлданды/ бас тартылды) қабылданған өтінімдерді, және зерттеу жүргізу барсында қаралып жатқан өтінімдерді қамтиды.

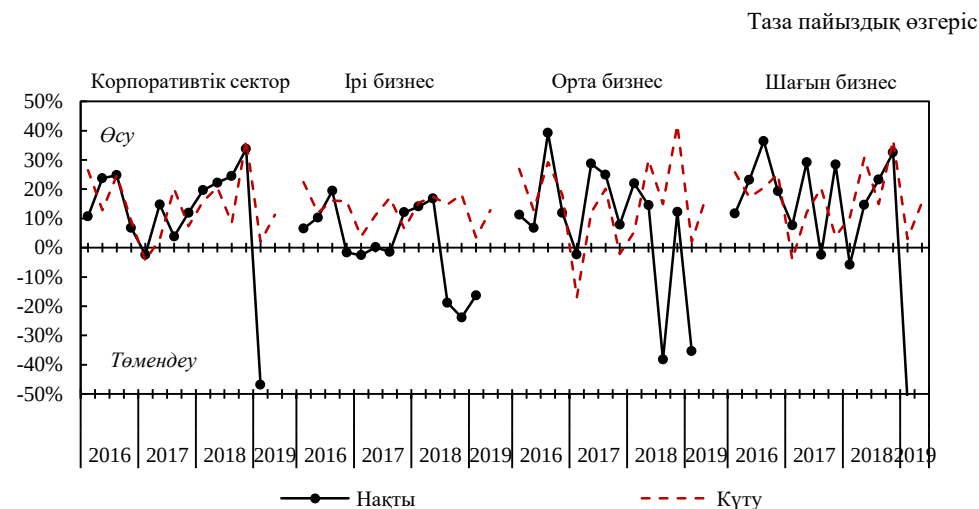
1-сурет. Корпоративтік секторды кредиттеу талаптары

(а) №5 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

2-сурет. Кәсіпкерлік субъектілерінің кредит ресурстарына сұраныс

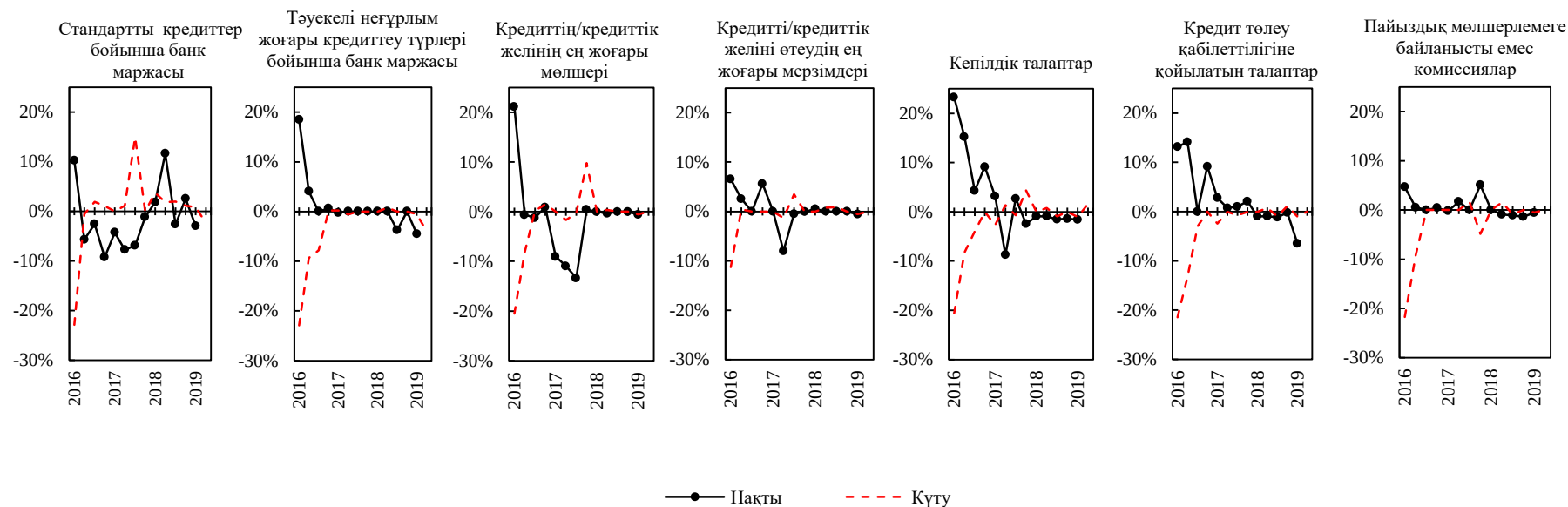

(а) №1 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кәсіпкерлер тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

3-сурет. Кредиттеудің жекелеген талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

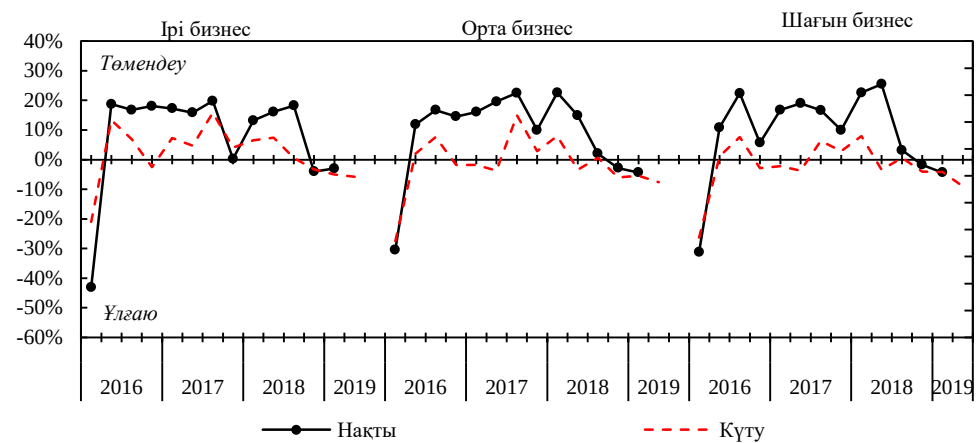

(а) №7 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келісі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

4-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелері

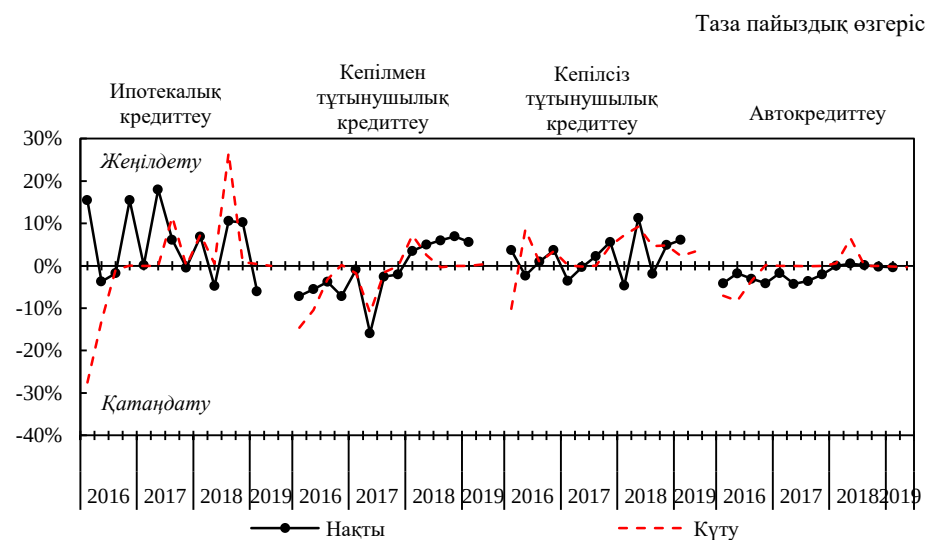
Таза пайыздық өзгеріс

(а) №8 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?

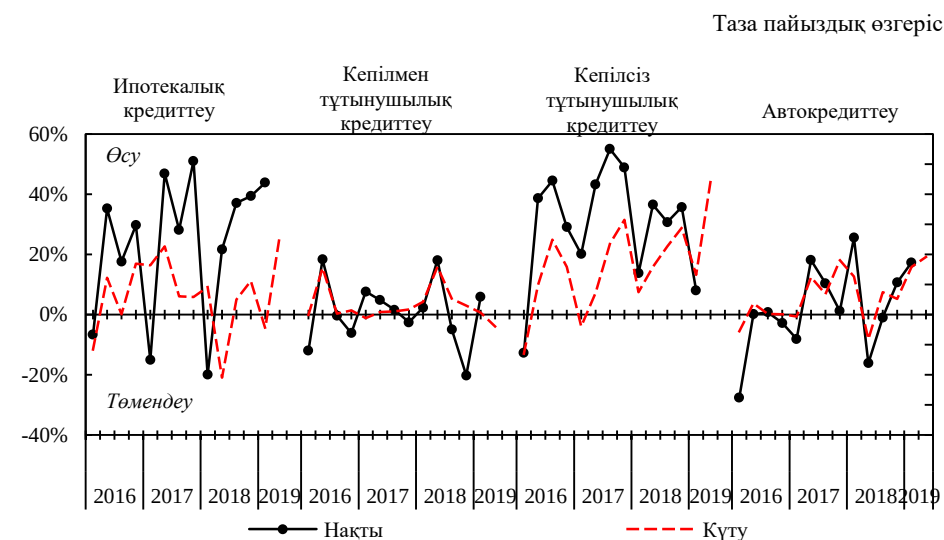
(б) Оң таза өзгеріс корпоративтік секторға арналған кредиттеріне сыйақы мөлшерлемелерінің төмендеу белгісі болады.

5-сурет. Жеке тұлғалардың кредиттеу талаптары

- (а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

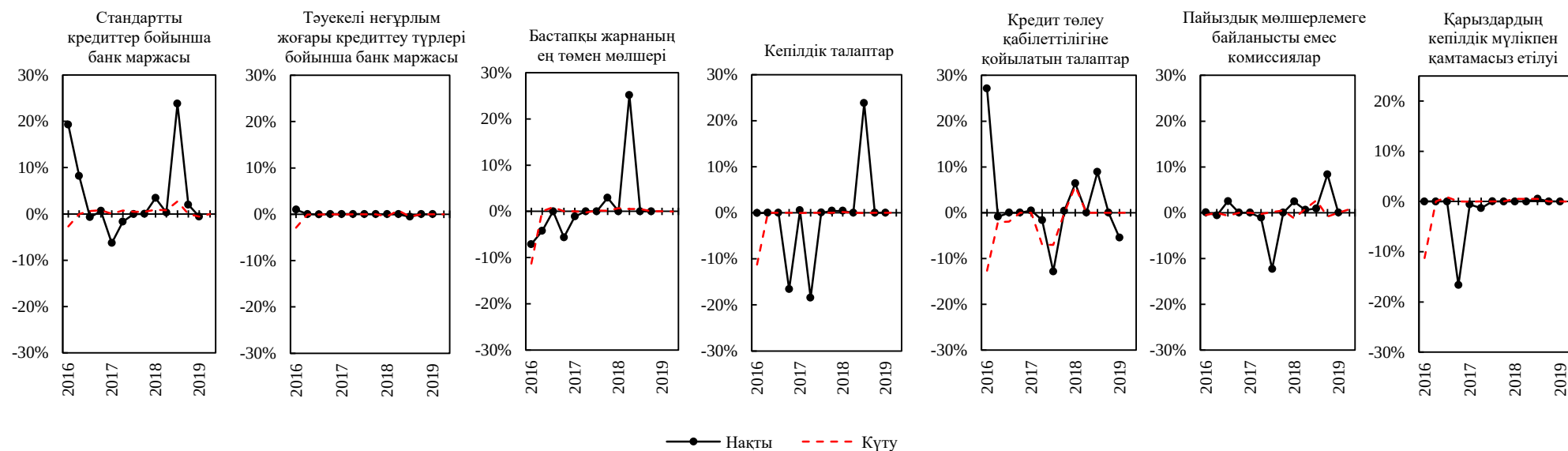
6-сурет. Жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныс

- (а) №9 сұрақ: Жеке тұлғалардың кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғалардың кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Оң таза пайыздық өзгеріс жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

7-сурет. Ипотекалық кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

(а) №16 сұрақ: Ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс ипотекалық кредиттеудің талаптары қысқаруының белгісі болады.

8-сурет. Тұтынушылық кредиттеудің талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

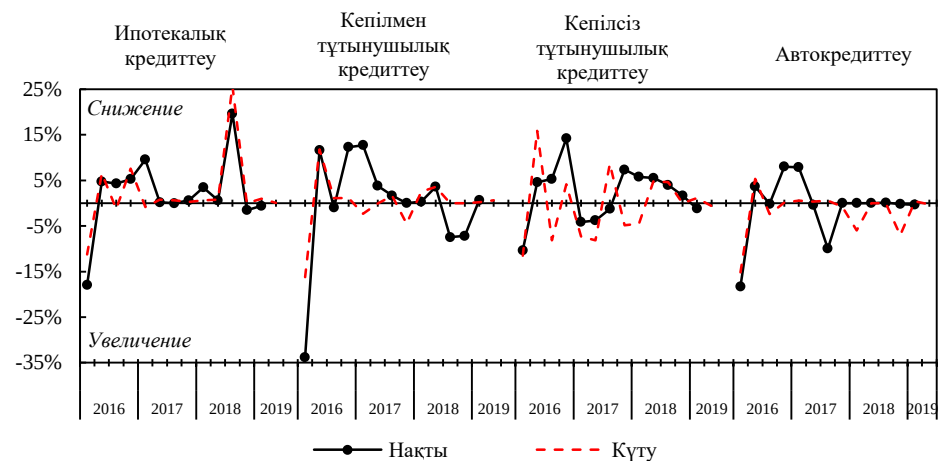
(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

№17 сұрақ: Тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс тұтынушылық кредиттеудің талаптарын қысқарту белгісі болады.

9-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі

Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №18 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Таза оң пайыздық өзгеріс жеке тұлғаларға арналған кредиттердің сыйақы мөлшерлемесін төмендету белгісі болады.